Enhet for selvmordsforebygging, DPS, Gjøvik - Sykehuset Innlandet

Ved Guro Wattum Sandlie og Nils Petter Reinholdt

I 1995 ble det, som et prosjekt, startet et team for selvmordsforebyggende arbeid ved den gang Gjøvik fylkessykehus. Hovedmålsettingen med prosjektarbeidet var å utvikle en behandlings- og oppfølgingskjede for de pasientene som ble lagt inn på sykehuset etter selvpåført skade. I dag er teamet en integrert del av Psykiatrisk avdeling og er en kompetanseenhet for selvmordsforebygging i Sykehuset Innlandet.

Teamet startet som et samarbeidsprosjekt mellom sykehuset og de 14 kommunene i Vest-Oppland som da utgjorde sykehusets nedslagsfelt. Psykiatrisk sykepleier Nils Petter Reinholdt var prosjektleder, og sammen med sosionom Judith Hauge ved de somatiske sykehusavdelingene var han ansvarlig for utvikling av selvmordsforebyggende tiltak.

Opplæring av ulike aktører innenfor forebyggingsfeltet og innsatser rettet inn mot etterlatte ved selvmord ble inkludert i prosjektarbeidet. Etter endt prosjektperiode (31/12-97) ble teamet integrert som

en del av psykiatrisk avdeling ved sykehuset. Siden da har arbeidsoppgavene og bemanningen gradvis økt. I dag har vi fire stillinger. Enheten dekker klinisk et befolkningsgrunnlag på ca 105 000 i Vest-Oppland gjennom ansvar for de pasientene som henvises til sykehuset etter selvpåført skade. I tillegg til å betjene de somatiske avdelingene ved SIHF, avd. Gjøvik har enheten fra høsten 2005 blitt etablert som en kompetanseenhet for selvmordsforebygging i Sykehuset Innlandet.

Enhetens hovedoppgaver

Enheten bistår de somatiske avdelingene ved sykehuset med tilsyn/vurdering av pasienter som er inneliggende på grunn av selvpåført skade. I løpet av 2004 ble det registrert 200 pasienter, dette er en

Enhet for selvmordsforebygging ved Sykehuset Innlandet er den første i sitt slag i landet.

klar økning fra de første årene registreringene tok til. Det er et tett samarbeid med psykiatrisk døgnavdeling, Gjøvik i dette arbeidet, og saker drøftes alltid med overlege eller vakthavende lege ved døgnavdelingen.

I tillegg til dette kliniske hovedfokuset har også enheten poliklinisk virksomhet, som primært innebærer krisehåndtering, tilbud til etterlatte ved selvmord og ulike former for vurderingssamtaler. Det er i stor utstrekning ungdom som videregjøves fra helserådgivere og PPT i videregående skole vi har inne til vurderingssamtaler. Dette er først og fremst for kortvarig oppfølging og viderehenvisning til annet hjelpeapparat. Når det gjelder tilbudet til etterlatte ved selvmord, kan vi tilby oppfølging både individuelt og i grupper. Det er etablert et samarbeid med Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE) i begge innlandsfylkene.

Enheten bistår internt og eksternt med utvikling av behandlings- og oppfølgingsrutiner, i tillegg til gjennomføring av ulike kompetansetiltak innenfor definerte satsingsområder. Det holdes jevnlig opplæring av assistentleger og turnuskandidater, samt av pleiepersonale internt ved sykehuset. Den jevnlige undervisningen og opplæringen er viktig på grunn av store utskiftninger av personell, særlig i somatiske avdelinger.

Tverrfaglig kompetanse ved Enhet for selvmordsforebygging, Sykehuset Innlandet

Nils Petter Reinholdt, leder, cand.mag./psykiatrisk sykepleier

Judith Hauge, sosionom

Anne Grethe Garlimo, helsesøster/rådgiver

Eli Vibeke Norman, sosionom

Bente Birkeland, psykiatrisk sykepleier/rådgiver

Guro Wattum Sandlie, cand.polit./rådgiver

Birkeland og Sandlie har også videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid ved Universitetet i Oslo. Det er i tillegg et aktivt samarbeid med lege og psykologtjeneste ved døgnavdelingen på DPS Gjøvik. Den tverrfaglige kompetansen sikrer en bred faglig tilnærming til det selvmordsforebyggende feltet, og er en god kvalitetssikring i det arbeidet som enheten jobber med til daglig.

Bente Birkeland ble i høst ansatt i 100 % stilling (50 % finansiert av Regionalt senter for forebygging av vold, traumer og selvmord i Helse Øst), og har som sitt hovedarbeidsfelt å bistå sykehusene i HF Innlandet med å få på plass rutiner innen det selvmordsforebyggende arbeidet.

Enheten får mange henvendelser fra kommuner og skoler som ønsker råd og veiledning i ulike saker som omhandler det selvmordsforebyggende fagfeltet

Utviklings- og forskningsarbeid

Zippys venner

Zippy er et mestringsprogram opprinnelig utviklet av organisasjonen "Partnership for Children" i England, innført til Norge av organisasjonen "Voksne for barn". Oppland ble sammen med Rogaland utpekt til norske prøvefylker, og pilotprosjektet organiseres lokalt av Enhet

for selvmordsforebygging, som også har ansvar for veiledning og oppfølging av de involverte skolene. Etter endt pilotfase er vi nå i gang med videre spredning av programmet og har fra skoleåret 2005/2006 også fått med den første Hedmarks-skolen.

Undervisningsopplegget fokuserer på mestring, små barns evne til å takle vanskeligheter, samt utvikler selvfølelse og sosiale ferdigheter. Fagansvar for programmet i Norge har forskningsleder Mette Ystgaard ved R-BUP Helse Øst og Sør. Anne Grethe Garlimo ved enheten er prosjektleder og veileder for programmet i Oppland. I år deltar 1. og 2. trinn fra ti skoler i Oppland og Hedmark.

"Etter selvmordsforsøket. En longitudinell studie av suicidale"

Enheden vil i perioden 1. november 2005 til 1. november 2006 delta i et større doktorgradsprosjekt som er forankret ved Universitetet i Oslo, Psykologisk institutt med Bergljot Gjelsvik som prosjektleder. Målet med studien er å kartlegge prediktorer for repeterte forsøk og bedring med særlig fokus på oppfølging. I tillegg ønsker man å generere data om erfaringer med å ha planlagt, gjort og overlevd et selvmordsforsøk. Pasientene til studien blir rekruttert fra Medisinsk avdeling ved SIHF Gjøvik, Ullevål universitetssykehus og Bærum sykehus. Vår enhet har ansvar for gjennomføring av datainnsamlingen ved SIHF Gjøvik. Nasjonalt folkehelseinstitutt inngår også aktivt i studien på veiledningssiden.

CASE (Child and adolescent self-harm in Europe)

CASE-prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom flere land i Europa, i tillegg til Australia, der man søker å få mer kunnskap om villet egenskade i ungdomsgruppen. Spørsmål undersøkelsen belyser, er blant annet hvor vanlig fenomenet er, hva som kjennetegner ungdom i risikozonen, hva slags hjelp de unge fikk før og etter episodene med villet egenskade, i tillegg til en rekke andre problemstillinger. Enhet for selvmordsforebygging ved DPS Gjøvik har sammen med Jorulf Husby ved DPS Hamar vært lokalt prosjektansvarlige for CASE-studien. Data ble samlet inn via en spørreundersøkelse som ble gjennomført blant grunnkurs-elever ved samtlige videregående skoler i Hedmark og Oppland 2000–2001. De aller fleste videregående skoler i Oppland har fått tilbakemeldinger på resultatene fra CASE. Tilbakemeldingene har i første omgang gått til pedagogisk personell og helsetjenesten ved de enkelte skolene gjennom et eget undervisningsopplegg som ansatte ved Enhet for selvmordsforebygging har presentert.

I tillegg til forekomsten av villet egenskade (6,6 % av ungdommene rapporterer en eller flere episoder med villet egenskade siste år) har opplegget omfattet risikofaktorer, ungdoms hjelpsøking, intensjon og konsekvenser for forebygging. Spørreskjemaet innbefattet enkelte åpne spørsmål, og derfor har vi også lagt inn en sekvens der vi drøfter temaer som ungdommen tok opp, samt utfordringer i møtet med selvmordstruet ungdom.

Fremtidige utfordringer

Som en del av et systematisk fokus i divisjon Psykisk helsevern er det utviklet en tiltaksplan for selvmordsforebyggende arbeid som omfatter hele Sykehuset Innlandet. Tiltaksplanen ble vedtatt i divisjonsråd i november 2005, og Enhet for selvmordsforebygging er tillagt en pådriverfunksjon i dette arbeidet. Planen har et klart fokus på ulike utfordringer knyttet til behandlingsskjeden og vil bli tett knyttet opp mot kvalitetsarbeidet i divisjonen. En egen strategi for kompetanseheving er utviklet. Enhet for selvmordsforebygging ved SI, Gjøvik vil koordinere og ha en aktiv rolle i gjennomføringen av kompetansehevende tiltak i regionen. Vivat-kurset *Førstehjelp ved selvmordsfare* er ett av tre tiltak som man innenfor Sykehuset Innlandet primært vil satse på av kompetansehevende programmer. Vivat-kurset er et praktisk fokusert kurs som er utviklet for å gi hjelperen konkrete verktøy i møte med en selvmordsnær person. De to andre tiltakene er:

- Kurs i selvmordsvurderinger og intern-revisjon/melding etter suicid, og
- Kurs i oppfølging av selvmordstruede pasienter på dag/døgnavdeling.

I løpet av den tiden Enhet for selvmordsforebygging har eksistert, har vi samarbeidet med sentrale aktører innenfor forebyggingsfeltet. Dette samarbeidet har i tillegg til helsevesenet omfattet kommuner, frivillige organisasjoner, brukere, skoler og regionale og nasjonale ressursmiljøer. Dette har vært i erkjennelse av at det er nødvendig med en "bred" tilnærming skal vi lykkes totalt sett i det selvmordsforebyggende arbeid. Fra vår side vil det bli prioritert å bygge videre på og styrke disse relasjonene i den videre utviklingen av det selvmordsforebyggende arbeidet i Sykehuset Innlandet.

Guro Wattum Sandlie er cand.polit. og rådgiver ved enheten.

Nils Petter Reinholdt er cand.mag./psykiatrisk sykepleier og enhetens leder.